

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Fejlesztő neve:

SZAKÁCS EMÍLIA

Tanóra / modul címe:

**METAFORIZÁCIÓS MINTÁZATOK ÉS REFLEXÍV SZÖVEGELEMEK
EGY KORTÁRS MAGYAR SZERZŐ NOVELLÁJÁBAN
VÖRÖS ISTVÁN: FEHÉR KARÁCSONY**

1. Az óra tartalma – A tanulási téma bemutatása; A téma és a módszer összekapcsolásának indoklása:

A tanóra nem a novella komplex elemzésével foglalkozik. A hagyományos, metonimikus olvasat mellett a novella metaforikus jelentésrétegének föltárása, az elbeszélői szövegek és reflektív funkciók nyomon követése a cél. Az elemző munka a kooperatív munkaformákra és az interaktív-reflektív technikákra építkezik a kritikai gondolkodás megerősítésének szándékával. A jelentésteremtés szöveges és vizuális anyagokkal megsegített folyamatában a feladatsor a tanulói szövegtapasztalatok bekapcsolásával a hálózatos gondolkodás működtetését célozza meg oly módon, hogy az adott szöveget belehelyezi a hasonló módon szerveződő textusok közegébe. Az analógiák és minták fölismerése, a szöveg elbeszélői szövegeinek vizsgálata és a következtetések megfogalmazása, az alkalmazás a tanulók feladata.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

2. Fejleszthető kompetenciák:

<u>Személyes kompetenciák</u>	<u>Szociális kompetenciák</u>	<u>Kognitív kompetenciák</u>
<ul style="list-style-type: none">• éntudatosság• alkalmazkodás, innováció• kezdeményezés	<ul style="list-style-type: none">• mások megértése, partnerközpontúság• meggyőzősi képesség, kommunikáció• kezdeményezés• együttműködés	<ul style="list-style-type: none">• összefoglaló képesség, kategóriahasználát• analízis, alkalmazás• ötletelés• szintetizálás, értékelés• irodalomértési-értelmezési kompetenciák: az elbeszélés alapvető tényezőinek azonosítása, idő- és eseményszerkezet feltárása az epikai művekben, az elbeszélői én és elbeszélő én elkülönítése, a teremtett világ modellszerűségének megfogalmazása, a motivikusság elemzése

3. Korcsoport / évfolyam:

12. évfolyamon ajánlott emelt szintű csoportoknak vagy fakultációs foglalkozások számára. Jobb képességű, a kortárs irodalom iránt érdeklődő osztályokban is kipróbálhatjuk.

4. Előfeltételek / előfeltétel tudás:

Az interaktív, kooperatív tanulási technikák, értékelési/önértékelési eljárások ismerete. Epikai művek olvasásának, értelmezésének és a jelentésteremtés eljárásainak tapasztalaton alapuló reflektív alkalmazása. Portfólió készítése.

A konkrét tanítási óra előfeltétele a kortárs szépirodalmi szövegek körében szerzett olvasói tapasztalat, a szövegrétegek elkülönítésének gyakorlata, az adott novella szövegének ismerete.

5. Eszközigény:

Fénymásolt szövegek, feladatok, képek, laptop és projektor, A/5-ös méretű színes papírlapok, gyurmaragasztó vagy mágnes, internethasználat a házi feladat elkészítéséhez.

6-7. Megjegyzések a feladatokhoz, lehetséges megoldások:

A mai órán azzal a novellával foglalkozunk, melynek szövegét fénymásolatban megkaptátok, és otthon elolvastátok. Vörös István kortárs alkotó: író, költő, műfordító. Nem tervezzük a novella komplex elemzését, csupán a szöveg metaforikus mintázatait és a reflexív szövegelemeket szeretnénk föltárni. Az óra feladatait a csoportok információcsomagokban kapják meg, melyben az egyes feladatok számozott borítékokban találhatóak. A kitöltött feladatlapokat, jegyzeteiteket őrizzétek meg, mert a házi feladat elkészítéséhez szükség lesz rájuk! Kicsit távolabbról indítunk, de csak azért, hogy használható mankóink legyenek a novella értelmezéséhez. Lássunk munkához!

R

1. feladat (3 perc)

a)

Olvasd el Nagy Zoltán *A kéz* című versét!

A kéz, a kéz mely símogat
Legyen fehér, puha és érett,
Vendég ki ritkán látogat,
S hamar mondja, hogy isten véled.

Sétáló hölgy, ki andalog
Sötét mezőn, nem tudva merre
S könnyen lép mint az angyalok
Tó tükörén, habot se verve.

Ki néha táncol s únva ezt,
Már meg-megáll, álomba réved
S dobogó szívvel futni kezd
Ha sűrű rengetegbe téved.

Csuklón hajlása: áhitat!
Fénye, mint holdé nyári este!
Ostya, mit csókkal szád itat
S hiszed, hogy ez az Urnak teste!

A kéz, a kéz mely símogat
Legyen Tiéd, Tiéd csak mindig!
Öt ujja tudjon táncokat,
Mik szívem áhitatra intik.

Öt ujj, öt karcsu jaguár,
Ugrásra kész a dzsungel éjén,
Színük mint havas január
Hajam sötét bozótja mélyén.

Kezed remegjen, drága nő,
Mikor sötét hajamba mélyed
S kisujjadon egy drágakő
Ragyogjon, mint a szenvedélyed!

(Nyugat / 1917. 1. szám)

b)

A kéz-metonímiát hogyan tölti föl a vers a szent és a profán szerepeivel? A beszélő én megnyilvánulásai milyen nyelvi formákban jelennek meg? Töltsétek ki a mellékelt táblázatot!

Nagy Zoltán: <i>A kéz</i>		
A <u>szent</u> szerepei	a beszélő én	a <u>profán</u> szerepei

Közljük a tanulókkal, hogy nem célunk az előzetesen elolvasott Vörös István-novella komplex elemzése, csupán a kiválasztott rétegek vizsgálata az óra feladata, valamint annak föltárása, hogyan kapcsolódnak egybe ezek a rétegek a mű világában. Az információcsomagokat – melyek feladatonként külön számozott borítékban tartalmazzák a feladatlapokat, mellékleteket, fénymásolt szövegeket – a tanári bevezető alatt osszuk ki a csoportoknak! Ezek előzetes összeállítása munka- és időigényes feladat a tanár számára, de használata jelentősen meggyorsíthatja a tanórai munkát. Az első ráhangoló feladat, Nagy Zoltán *A kéz* című versének vizsgálata – korban, műfajban és szövegformában is nagyon távolról közelítve – az elemzési technika bevezetését szolgálja. Itt a szövegválasztás szándékosan mellőzi az ismert alkotókat, szövegeket. A versben a szent és a profán metonimikus tartalmainak/rétegeinek összekapcsolódása a beszélő én viszonyrendszerében követhető nyomon. A szövegvizsgálatot rögzítő táblázat a szöveg, a mindenkor szöveg átvilágíthatóságát teszi szemléletessé a tanulók számára. A versszöveg fénymásolatát és a szemponttáblázatot minden tanuló megkapja. Nincs közzététel, a nyomon követés csoportonként történjen.

(Szövegidézetek és értelmezések:

szent: fehér, isten véled, angyalok, dobogó szív, réved, áhítat, holdfény, ostya, az Úrnak teste, szenvedély

profán: simogat, andalog, táncol, álomba réved, dobogó szív, csuklón hajlása, holdfény, csók, öt ujj, karcsú jaguár, dzsungel, remeg, drágakő, szenvedély

az én szerepei: „Mik szívem áhitatra intik.”, „Hajam sötét bozótja”

A kettősség – az áhítat és az erotikus szenvedély – a megszólaló én állapotának a verstárgyat formáló projekciója.)

2. feladat (8 perc)

a)

Olvassátok el Vörös István novelláinak szövegrészleteit¹!

¹ Vörös István: *A kéz öt ujj*, Jelenkor Kiadó, Pécs, 2001.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K KAPOSVÁRI
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

SZÖVEGRÉSZLET	BEFOGADÓI REFLEXIÓ
<p>„Ezúttal beérte egyetlen gyertyaszál meggyújtásával. Az a fény sem arra kellett neki, hogy mellette olvasson, hanem csak hogy kontrollálhassa, amit olvas, megfelelő-e annak, ami oda van írva. Ennek a fénynek a segítségével akarta elriasztani a téves olvasatot, mint valami ártó szellemet.</p> <p>Attól is félt, hogy talán nem csak az a túlvilág létezik, amit ő talál ki.” (Az olvasás nulla foka - in.: <i>A kéz öt ujja ...</i> 23. o.)</p>	
<p>„Sose vettem komolyan azt a szót, hogy élet. Az olyan kifejezéseket, hogy: nem tudhatod, mit hoz az élet, vagy hogy: az élet máshol van. Azt a labdát, amit láthatatlan anyagból tapasztottak, mint valami hógolyót, és begyömöszöltek e mögé a szó mögé, azt a labdát hiába fogtam kézbe, nem olvadt el, de egyszer csak a kezemben sem volt semmi. [...] Andrea elhunyt, ... [...] Föl kell támasztani, határoztam el! [...] Azon a kormos és sötét délelőttön... csikorogtak a villamosok. ... Mikor a 18-as a nagy templom előtt befordult, épp delet harangoztak. [...] Igyekeztem nem törődni a teherrel, ami rám nehezedett. Megpróbáltam az ablakon kibámulva valahol rést találni két egymáshoz épített ház között, és azon a résen belátni a túlvilágra. Közben a villamos mindig továbbvitt.” (<i>Egy napom története</i> - in.: <i>A kéz öt ujja... 109-111. o.</i>)</p>	

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

„Amikor szombat reggel Gregor T. nyugtalan álmából fölébredt, kérlelhetetlenül tudomásul kellett vennie, hogy gepárddá változott. [...] Ésszerű magyarázatot nem tudott találni a dologra. Előszörre magában kereste a hibát. Túlságosan is hittem az észben. Bízam benne. Barátom volt, vele tartottam, mint egy macska. Nyilván ezzé a hitemmé változtam át.”
(*A nevető angyal* - in.: *A kéz öt ujjá...* 151-152. o.)

A *Fehér karácsony* című novellát tartalmazó kötetből (Vörös István: *A kéz öt ujjá*, Jelenkor Kiadó, Pécs, 2001) szövegrészleteket kapnak a tanulók, melyeket egyénileg elolvasnak. (Egyéni néma olvasás.)

b)

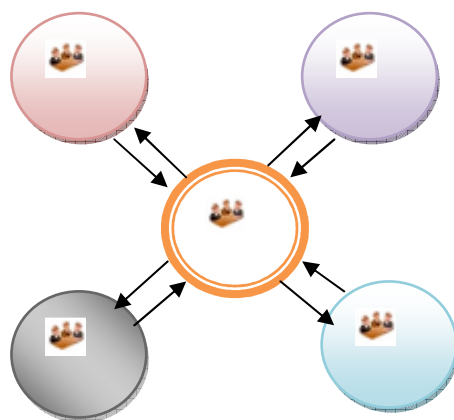
Milyen szövegpoétikai elemek válnak hangsúlyossá? Megjegyzéseiteket, értelmezéseiteket írjátok be a táblázatba!

A szövegek feldolgozása, a hangsúlyos szövegpoétikai elemek kiválasztása és értelmezése csoportmunkában történik. A tanár kövesse nyomon a csoportok megbeszélését, illetve támogatón bekapcsolódhat egy-egy nehezebben boldoguló csoporthoz. (Egyéni, csoportonként változó megoldások.)

c-d)

Észrevételeiteket egyeztessétek a szomszédos csoportokkal úgy, hogy egy-egy küldöttet delegáltok. A megbeszélések tapasztalatai nyomán csoportotokban értelmezzétek újra a szövegeket!

Az egyik csoport szóvivője foglalja össze a reflexiókat, szövegtapasztalatokat, fogalmazza meg észrevételeit Vörös István szövegvilágának poétikájával kapcsolatban!

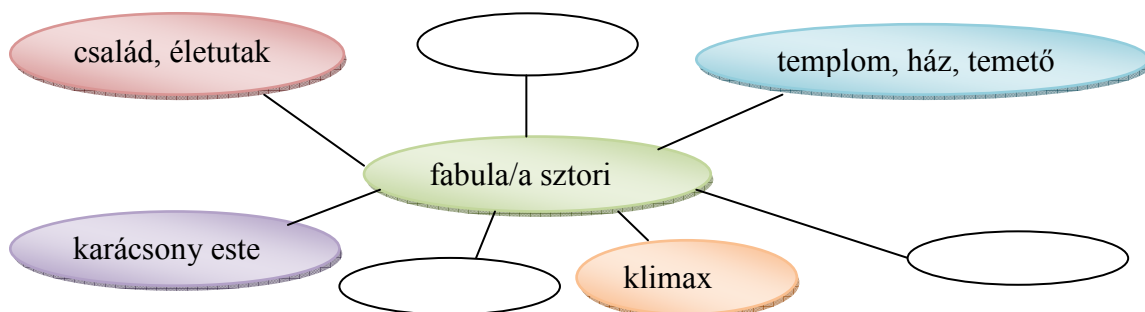
A szomszédos csoportokkal folytatott megbeszélések után minden egyes csoport összegyűjti a közös tudást, kiegészíti, ha szükséges, átértékeli az értelmezéseket. A közzétételt lerövidíthetjük, ha választunk egy centrumcsoportot, mely a reciproktanítás folyamatában teljesen átstrukturálódik, majd visszarendeződik. Így ők végül minden csoport tapasztalatát képesek összegyűjteni, s a közzététel során elvégezhetik az összefoglalást. (Egyéni, csoportonként változó megoldások.)

J

3. feladat (3 perc)

Pókhálóábra segítségével gyűjtsük össze közösen a novella hagyományos fabulaelemeit, rögzítsük a metonimikus olvasatot!

A pókhálóábra frontális munkával készül. A tanár a táblán rögzíti a tanulók megjegyzéseit. A cél az, hogy a novella hagyományos, metonimikus olvasatának összetevői vizuálisan is rögzítődjenek.

(A fenti ábra tartalmazza a szereplőkre, helyszínekre, időre, cselekményre vonatkozó összetevők néhány elemét.)

4. feladat (5+2 perc)

a)

A csoportok egyik párosa alkosson írópárt, és készítsen egy rövidhírt a történetről a *Blikk* vagy valamely elképzelt bulvárlap számára a melléklet felhasználásával! Azokat a munkákat, melyeket szívesen megosztanátok az osztállyal, meghallgatjuk.

A *klimax* egy görög eredetű szó, amely a *változó korra*, mint kritikus időszakra utal. Klimax időszakának az ötven év körüli nők élettani fázisát nevezzük. Fő jellemzője a menstruáció elmaradása. A közfelfogás szerint a menopauza akkor köszönt be, ha már egy éve nem jelentkezett a havi vérzés. A petefészkek működésének megszüntetése vagy sebészi eltávolítása valamilyen rendellenesség miatt, korai és mesterséges menopauzát von maga után.

Klimax tünetei lehetnek

- hőhullám, kipirulás, izzadás, szapora szívverés, szívdobogás
- hónapokon át tartó rendszertelen menstruáció, egyéb vérzési rendellenesség
- vizelet-visszatartási problémák, meszesedés, hirtelen nagy súlygyarapodás
- hüvelyszárazság, ingerlékenység, labilitás, koncentráció zavarai, alvászavar, szédülés, fülzúgás
- szembántalmak megjelenése, erősödése: szemszárazság, kötőhártya-gyulladás, látás romlása
- bőr- és hajszárazság

A bulvárlap számára készített rövidhír mint szövegtranszformáció egyrészt szövegalkotási feladat, másrészt lehetővé teszi a sztoritól való eltávolodást, a szöveg mélyebb összefüggésrendszerének hangsúlyossá válását.

A klimax ismeretterjesztő jellegű leírása segédanyag, arra szolgál, hogy a tanulók a mindennapiság ok-okozati összefüggéseinek rendszerében gondolják végig a történetet. (Egyéni megoldások.)

b)

A csoportok másik párosa készítse elő azt a jelenetet, mikor a történetet követő napokban a falu vegyesboltjában erről beszélnek az emberek! Egy páros játékát közösen megnézzük.

A dramatikus játék összefoglal, reflektál, a választott szerepek segítségével behelyezkedik a fikcióba. Nem mellékes az sem, hogy érzelmi kötődést erősíthet meg a mű világához a szerepjáték segítségével. Az írásmunka és a dramatikus játék előkészítése párhuzamos. (Egyéni megoldások.)

5. feladat (5 perc)

A kivetítőn nőket, asszonyokat ábrázoló fotókat, festményeket láttok. Melyeket csatolnátok az újsághírhez, melyeket használnátok inkább novellaillusztrációként? Miért? Érveiteket az információcsomagban található táblázatban gyűjtsétek össze! Az egyik csoport munkájának eredményét majd meghallgatjuk, a többiek pedig arra kérem, egészítsék ki az elhangzottakat.

(Metaforizációs mintázatok és reflexív szövegelemek egy kortárs magyar szerző novellájában – PPT/2. dia)

A tudósításokhoz mellékelném:.....,	Novellaillusztrációként használnám:.....,
azért, mert...	azért, mert...

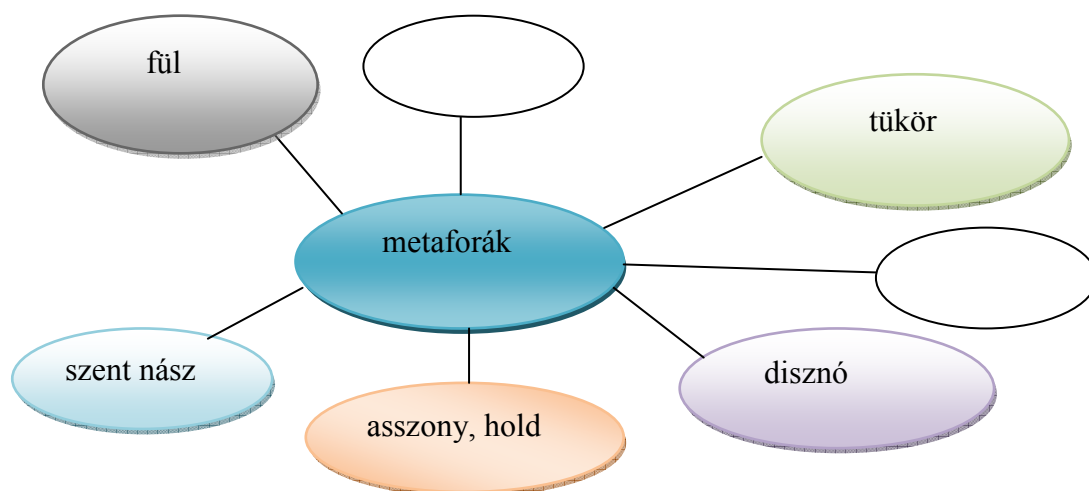
A kivetített képek egy része fotó, a többi műalkotást ábrázol. A feladat célja az, hogy a diákok a novella metonimikus és metaforikus rétegét, azok működését és funkcióit a vizuális élmények nyomán elválasszák, képesek legyenek egy mélyebb analitikus szemlélettel közelíteni a szöveghez. A mellékelt feladatlap nem csupán választásra – újsághír vagy szépirodalmi szöveg illusztrációja – sarkall, de az érvek, bizonyítékok összegyűjtését is kéri. A csoportmunkát követően foglaljuk össze a tapasztalatokat, véleményeket, legyen helye a frontális közzétételnek!

(Az érvelés egyénileg változatos lehet, de törekedjünk úgy irányítani a beszélgetést, hogy a fotók (1-3. kép) praktikus, egy adott állapothoz, élethelyzethez köthető vizuális jelentésétől megkülönböztessük a műalkotások (4-6. kép) összetett jelentéseket előhívó, a jelentésteremtés és szövegpárbeszéd gazdagságát fölkináló kódjait.)

6. feladat (3 perc)

A tapasztalati valóság elbeszélte tartalmait a novellában metaforizációs mintázatok értelmezik, egy nagyon erős motívumháló szövi át az elbeszélés anyagát. Gyűjtjük össze pókhálóábrával a novella metaforikus elemeit!

A metaforika az adott korosztály szövegtapasztalataira építve könnyen felfedhető, a metaforák gyorsan azonosíthatóak. A metonimikus elemekhez hasonlóan a metaforák összegyűjtése is frontális munka nyomán készül, a tanár által a táblán rögzített pókhálóábrával történjen! (A pókhálóábra azokat a metaforákat tartalmazza [szent nász – fül – asszony/hold – tükör – disznó], melyeknek vizsgálatát majd a 7. feladat tűzi ki célként.

Vizsgálhatjuk még: kronotoposzok [napszak, évszak], hó, szőlő, farkas, biblikus elemek [karácsony, kisdéd, húsvét, angyal/angyalcsináló], templom, temető.

7. feladat (10 perc)

Képi és szöveges információkat kaptok a novella metaforikus síkjainak föltárásához, az olvasói jelentésteremtés kimunkálásához. Jegyezzétek föl a képek és a szövegek alá értelmezéseiteket, majd rögzítsétek azt is, hogyan szólt bele az információ a novella metaforikus rétegének elemzésébe! A földolgozott motívumokról egy-egy csoport számoljon be, majd a kontrollcsoportok egészítsék ki, reflektálják az elhangzottakat!

([Feladatlapok képekkel, szövegekkel](#))

Két-két csoport kap azonos feladatlapot. (A csoportok számától függően lehet bővíteni is a feladatlapokat az előző feladatban felkínált metaforákkal, vagy kaphat azonos feladatlapot több csoport.) A feladatlapok a novella egy-egy metaforájához adnak információkat képi és szöveges formában. Azt kérjük a tanulóktól, hogy az adott képre és szövegre vonatkozóan értelmezzék az ott megjelenő metaforát/motívumot, majd ugyanezt az adott novella kontextusában is végezzék el. Arra számítunk, hogy az így kialakított sokirányú szövegpárbeszéd a metaforikus tartalmak jelentésrétegeire érzékenyebbé teszi az értelmezést, lehetővé válik, hogy „nagyobb felbontásban” jelenjen meg a szöveg. (Egyénileg eltérő megoldások lehetségesek.)

R

8. feladat (3 perc)

Írjatok blogbejegyzést a novellára reflektálva! A négy-öt soros szövegben főleg az írás metaforikus elemeire és az elbeszélésmód reflektáltságára figyeljete! Válasszatok a csoportnak a novella metaforikus mintázatához illeszkedő felhasználónevet! Az elkészült bejegyzéseket a csoportok osszák meg egymással, vagy kérjünk meg önként vállalkozókat a fölolvadásra!

([Metaforizációs mintázatok és reflexív szövegelemek egy kortárs magyar szerző novellájában – PPT/3. dia](#))

A blogbejegyzés teret ad a tanulói észrevételek megfogalmazása számára. Fontos visszajelzés a tanárnak is, hiszen láthatja, az óra munkafolyamata során mennyire sikerült közel kerülni egyrészt a szöveg tartalmához, másrészt mennyiben segítették ezt a felhasznált technikák,

közelítési eljárások. Az A/5-ös színes papírokra készített bejegyzéseket elhelyezhetjük a terem falán. Ha lehetséges, a netes felület illúzióját keltve a képzelt portál főoldalának képét kivethetjük, és erre az ideiglenes felületre ragaszthatjuk gyurmaragasztóval vagy a filces táblára mágnessel a színes lapokat. A látvány nem lesz végleges így, de a benyomás éppen elegendő az összegzéshez.
(Egyéni megoldások.)

9. feladat (2 perc)

Készítsétek el a kilépőkártyáitokat, és az óra végeztével tegyétek a tanári asztalra!

Kilépőkártya	Név:
A novella elolvasása után azt vártam az órától, hogy...	
Az óra fölhívta a figyelmemet arra, hogy...	
Nem kaptam választ arra, hogy...	
Szeretnék tovább foglalkozni azzal a problémával, hogy...	
A legkevésbé fontos feladat volt...	
A legérdekesebb/legizgalmasabb feladat volt az, amikor...	
A tanórán használt technikák, elemzési eljárások elősegítették / megnehezítették a szöveg megközelítését, mert...	
Vörös István <i>Fehér karácsony</i> című novellájának feldolgozása során változott / nem változott a kortárs irodalom iránti érdeklődésem, mert...	

A kilépőkártya kitöltésével egyénileg lehet reflektálni a tanórai feldolgozásra, melynek tapasztalatai mind a tanári, mind a tanulói munka továbbépítésében felhasználhatók.
(Egyéni megoldások.)

10. feladat (1 perc)

From: MAGYARTANÁR<hazi_feladat@portfolio.hu >

To: tanulo1@portfolio.hu, tanulo2@portfolio.hu, tanulo3@portfolio.hu...

Date: 2011/2/18

Subject: hazi_feladat/portfolio

Kedves Tanítványaim!

A Vörös István-órához kapcsolódó házi feladatokat a levelemhez csatolt dokumentumokban megtaláljátok. Sikeres és örömteli munkát kívánok!

Üdvözlettel:

Magyartanárok

a)

A metaforikus elemek jelentésmezője több tartományában is kötődik az elbeszélői magatartáshoz, a reflektáltság szintjeihez. Az E/1. elbeszélő hol tágabb, a szerepen kívüli perspektívából reflektál (elbeszélői én – EI), hol pedig a szerepben lévő önmagára (elbeszélői én – ET).

Az elbeszélői és elbeszélői én reflexiói a szövegben egymást váltva vannak jelen. A vonatkozó szövegrészeket vizsgálatával a táblázatban jelöld ki, melyik az elbeszélői, melyik az elbeszélői én (EI/ET)! A táblázat végén ötcentis esszében fogalmazd meg a perspektíva-váltások funkcióját!

Az elbeszélés szövetébe simuló reflektív réteg	
Néha elrémülök a saját erőmtől, néha meg azt veszem észre, hogy semmit se ér. A semmitől félnék? Saját magamtól? Vagy az a semmi bennem nem is én vagyok?	
...mintha egy könyvet olvasnék...	
Valaki hallgat engem. Figyel és hallgat.	
...gondolta ő, vagy gondoltam én...	
A rossz módszereit kiismertem már, a jót meg, ha jön, nem bántam volna.	
...végtelen magányosság szakadt rám...	
A legegyszerűbb magyarázatok néha föl se merülnek az emberben.	
...ráismertem ugyanarra a mellényülésre, ahogy néha képtelen vagyok helyesen föltenni a kérdéseket, ahogy elmegyek a természetes magyarázatok mellett, mert csak kerülőutakon merem megközelíteni a dolgokat.	
...hogya ilyeneket mondok és csinállok, akkor ne csodálkozzak, ha a faluban furcsákat beszélnek rólam, ha nem kapok kedvezményes üdülést a Balatonhoz...	
Azt hiszed... nem vagyok ugyanolyan, mint te... én nem jártam angyalcsinálónál... múlt éjszaka megláttam a fiam, aki a nemlében is növekszik...	
...csak oda képzeltelek titeket annak a fiúnak a helyébe...	
Januárban kimaradt a vérzésem, azt hittem, hogy gyereket várok, de az orvos mosolyogva közölte, változó kor.	
Ötcentis esszé	

b)

Készítsék el a novellaelemzés anyagának portfólióját! A csomag tartalma:

- a novella fénymásolt, tanórai jegyzeteikkel ellátott szövege
- pókhálóábrák: metonimikus elemek / a fabula (3. feladat) + a metaforikus mintázat (6. feladat + a 7. feladat feldolgozása, közzététele során készített feljegyzések rendszerezett változata)
- elemző táblázatok: szövegpoétika (2. feladat) + érvtáblázat (5. feladat) + reflektáltság (táblázat – házi feladat)
- a novellát adott szempontból értelmező esszé – címe azonos az óra címével – (1,5 A/4 oldal):
Metaforizációs mintázatok és reflexív szövegelemek egy kortárs magyar szerző novellájában – *Vörös István: Fehér karácsony*

A portfólió elkészítése házi feladat. Egyrészt új munkaelem az esszé és a reflektív rétegek vizsgálatát megcélzó feladatlap kitöltése, másrészt arra ösztönöz, hogy a tanórai munkafolyamat anyagainak összerendezése során rendszerezze, elmélyítse a tudását a tanuló. (Egyéni megoldások.)

8. Szemléltetés:

Az illusztráció anyagának összeállítása során arra törekedtem, hogy érzékelhetővé váljon az óravezetés, a felhasznált eszközök beépítése, a tanulói, valamint tanulói-tanári kooperáció menete.

9. Fejlesztő értékelés:

1. Az interakciót és az értékelési eszközök használatát ösztönző kultúra kialakítása az osztályteremben.
A tanterem elrendezése, a csoportok munkahelyeinek kialakítása lehetővé teszi, hogy mind a csoport, mind a frontális munka számára alkalmas közegben dolgozhassanak a tanulók. Célszerű 4-5 fős csoportokat kialakítani, akik közös munkaasztalnál dolgozhatnak úgy, hogy a táblát, a vetítővásznat és egymás munkáját is nyomon követhessék a közzétételek során.
2. Tanulási célok meghatározása, az egyéni haladás nyomon követése.
A tanóra elején a tanár közli a tervezett feladatokat, azok célját, a munkaformákat és a feldolgozás eszközeiről is beszél. Elmondja a tanulóknak, hogy a csoportok a

feladatokhoz kapcsolódó anyagokat a tanóra elején borítékban, ún. információcsomagokban kapják meg, melyekből mindig az aktuális anyagokat használják fel a tanári kalauz nyomán. Az egyéni és csoportmunkák során a tanár nyomon követi a tanulók tevékenységét, kérdéseivel, eligazító megjegyzéseivel segíti munkájukat. A rászoruló, gyengébben, nehezebben teljesítő csoportok munkájába hosszabban, tartósabban is bekapcsolódhat. Fontos, hogy a tanári jelenlét nem elsősorban ellenőrző, számonkérő, hanem segítő-támogató, a tanulási folyamatot ismerő, tervező, azt irányító magatartásban nyilvánuljon meg!

3. Változatos tanítási módszerek alkalmazása a tanulók eltérő igényeinek kielégítése érdekében.

A tanóra anyaga és célja lehetővé teszi a munkaformák és az interaktív, reflektív technikák széles skálájának felhasználását. Az anyag összeállítása során arra törekedtem, hogy a kooperáció és a kritikai gondolkodás megerősítését célzó technikák hangsúlyosak legyenek, az előzetes tudás és a sokirányú szövegtapasztalat beépíthetővé váljon a feladatmegoldásokba.

4. Változatos módszerek alkalmazása a diákok tanulásának értékelése során.

A tanóra során folyamatos interakció biztosítja az értékelés állandó, a munkafolyamatokba beilleszkedő jelenlétét. A feldolgozás egyéni értékelését a portfólió elkészítése biztosítja. A csomag tartalma egyrészt a tanórai munka nyomán összeállítható, másrészt két olyan feladatot is tartalmaz, mely otthoni egyéni munkával teljesíthető. Az elbeszélői reflexiók rétegeinek vizsgálata kapcsolódik a metonimikus és metaforikus rétegek tanórai feldolgozásához, az ötcentis esszé pedig a konklúziók megfogalmazására ad lehetőséget. Az elemző esszé azt a célt szolgálja, hogy a tanulók szabatosan, szövegbe foglalva összegezhessék tudásukat.

5. A tanulói teljesítményről adott visszajelzés és a felismert igényekhez való alkalmazkodás a tanításban.

A teljesítmények visszajelzése folyamatos, illetve a portfóliók ellenőrzését követően egyéni. Fontosnak tartom, hogy itt az értékelés adott és egységes szempontokhoz igazodjon, átfogó legyen és kifejtett, ne szorítkozzunk csupán a szummatív értékelés alkalmazására, bár az eredményeket a hagyományos, jegyekben kifejeződő kalkulus is jelölje! A portfólió a munka-, értékelési és kutatási portfólió sajátosságai szerint szerveződik. Ha az értékelési szempontjaink a gyakorlat során ismertek a diákjaink számára, eltekinthetünk ezek ismertetésétől, illetve csak a szükséges és aktuális változásokat jelöljük. Ha ritkán alkalmazzuk a módszert, pontosan közöljük a szempontokat a feladat kijelölése során. Ezt megtehetjük szóban, készíthetünk feljegyzést, melyet a diákoknak odaadunk, vagy az óratervben ajánlott köríméles megoldást alkalmazva csatolhatjuk a feladatokhoz.

Lehetséges szempontok:²

- Tartalmazza-e a portfólió az instrukciókban jelzett összes anyagot?
- Hogyan rendezi össze az anyagokat a tanuló?

² Id. SZÉKELYNÉ NAGY ZSUZSANNA: *A portfólió mint a tanulási folyamat dokumentuma*

- Az egyes részfeladatok kidolgozottak, világosak, érthetőek-e?
 - Szerepelteti-e az egyéni reflexiókat?
 - Milyen a munka nyelvi minősége, esztétikai megformáltsága?
6. Az esszé tartalma, szövegszerkesztése, nyelvi megformáltsága. A tanulók aktív részvétele a tanulási folyamatban.
- Fontos szempont a munkaanyag összeállítása során, hogy a tanulók – előzetes eredményeiktől függetlenül – aktívan közreműködjenek a feladatok megoldásában, motiváltak legyenek mind a közös, mind az egyéni munkában. Céljaink elérését a csoportok összeállítása befolyásolja. A segítő, inspiráló, elfogadó közeg erősítője lehet a gyöngébb vagy nehezen megnyíló, nehezen kooperáló tanulóknak is.

10. Felhasználható irodalom:

- BOGNÁR MÁRIA: *A fejlesztő értékelés osztálytermi gyakorlata* = Új Pedagógiai Szemle, 2006. 3. sz. 19-26. p.
- BRASSÓI SÁNDOR – HUNYA MÁRTA – VASS VILMOS: *A fejlesztő értékelés: az iskolai tanulás minőségének javítása - 3. fejezet. A fejlesztő értékelés elemei: Az esettanulmányok megállapításai és az azokat alátámasztó kutatások* <http://www.ofi.hu/tudastar/fejlesztortekeles/3-fejezet-fejlesztotekeles> [2011-04-25]
- CZEGLÉDY GABRIELLA: *A tudást folyamatosan fejlesztő értékelési rendszer.* = Új Pedagógiai Szemle, 2002. 4. sz.
- FALUS IVÁN – KIMMEL MAGDOLNA: *A portfólió.* Budapest, Gondolat Kiadói Kör, 2003.
- HAJDÚ ERZSÉBET: *Portfólió és tanulás.* In: Nahalka István (szerk.): *Hatékony tanulás.* Budapest, Bölcsész Konzorcium, 2006. 118-125. p.
<http://mek.niif.hu/05400/05446/05446.pdf> [2011-04-25]
- MOLNÁR GYÖNGYVÉR: *A problémaalapú tanítás: az ismeretek alkalmazásának és az együttműködő készség fejlesztésének módszere.* = Iskolakultúra 2005. 10. sz. 31-43. p.
- PETHŐNÉ NAGY CSILLA: *Az értékelés újszerű lehetőségei* = Megyei Pedagógiai Körkép, 2005. 3. sz. 22-32. p.
- PETHŐNÉ NAGY CSILLA: *Módszertani kézikönyv. Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9-12. évfolyamában.* Bp., Korona, 2005.
- REMÉNYI JÓZSEF TAMÁS: *Emberkölcsonzó, Élet és Irodalom*, 2002. január 11.
- SÁNTHA JÓZSEF: *Abszurd-daráló* (Vörös István: Svejtk gyóntatója), Jelenkor, 2008/5.
- SZÉKELYNÉ NAGY ZSUZSANNA: *A portfólió mint a tanulási folyamat dokumentuma.*
http://www.freeweb.hu/magyartanarok/SzekelyZs_portfolio.doc [2011-04-25]
- VÖRÖS ISTVÁN: *A kéz öt ujjá*, Pécs, Jelenkor Kiadó, 2001.
- VÖRÖS ISTVÁN: *Miért olvassunk kortárs irodalmat?* <http://www.jamk.hu/ujforras/010201.htm> [2011-04-25]

